

‘Vreemdelingenbewaring mist menselijke maat’

door Floor Ligtvoet – Nederlands Dagblad – half december 2006

Bespot en vernederd. Met enkel privacy in een isoleercel: zo behandelt Nederland vreemdelingen die moeten worden uitgezet. Hun noodkreten worden nauwelijks gehoord. Het zijn schaduw mensen, onbekend én onbemind.

DEN HAAG - Bijtend op zijn lip duwt Achmed, een jonge dertiger uit Noord-Syrië, zijn tranen weg. Hij wil zijn verhaal zo helder mogelijk vertellen, ook al breekt het angst-zweet hem uit. Het vreemdelingen-beleid is streng maar rechtvaardig, verklaren Haagse politici, „maar jullie uitvoerders zijn racisten“, merkt Achmed cynisch op. Hij put uit eigen ervaring: „Bewaarders gooien je om niets dagenlang in de isoleercel.”

De activist van de verboden Syrische politieke partij Yakity ontvluchtte zijn land om in Nederland een veilige toekomst te vinden. Dat leek te gaan lukken. Achmed timmerde als student van de Rietveldacademie flink aan de weg, tot zijn advocate een belangrijke termijn in de asielprocedure liet verlopen. „Van de ene op de andere dag was ik uitgeprocedeerd en illegaal.”

De volgende maanden bracht hij niet langer door bij een goede vriendin, maar werd hij vastgezet op de drijvende vreemdelingen gevangenis, de detentieboot Reno in Rotterdam. „Vijf maanden lang”, zegt Achmed gepijnigd. Toen bekeek de immigra-tiedienst IND zijn asielaanvraag opnieuw en kreeg hij alsnog een tijdelijke verblijfsvergunning.

Achmed wil weg en wel zo snel mogelijk. Hij heeft genoeg gezien. Zijn herinneringen aan de doelloze uren op een angstig krappe boot vol getraumatiseerde medegevangenen kan hij echter nergens ontlopen. „We zaten met zijn vieren op twintig vierkante meter en hadden continu ruzie over de televisie en het licht. Nergens was je alleen.”

Sommige gedetineerden gingen zich uit pure ellende als criminelen gedragen, vertelt hij. „Ze gooiden gloeiend heet water over elkaar heen, zodat ze zouden worden over-geplaatst naar een echte gevangenis. Daar waren de omstandigheden beter.”

Asieladvocaten zien al jaren met lede ogen aan hoe vreemdelingen aan een veel strenger, soberder regime worden onderworpen dan echte criminelen. Geregeld gaat het om mensen, onder andere gezinnen met kinderen, die jaren in Nederland hebben gewoond en niets op hun kerfstok hebben. Pure discriminatie,

vinden de raadslieden.

Voor de mensen die door de overheid tot illegale vreemdeling zijn bestempeld, is er anders dan in gewone gevangnissen geen dagpro-gramma, geen arbeid én ook geen fitnessruimte beschikbaar. Ze hebben geen enkele privacy - behalve in de isoleercel. Luchten kan in een kooi op de kade waar ze als tijgers in rondjes lopen, schetst Loes Vellenga, voorzitter van de Vereniging Asieladvocaten en - Juristen Nederland.

Sober

Haar vereniging daagde de Staat voor de rechter. Die stelde prompt vanwege het sobere regime een maximum verblijfsduur op de boten vast van zes maanden. Anders dan in een gewone gevangenis met criminelen weten vluchtelingen die wachten op uitzetting nooit hoe lang hun totale verblijf in de vertrekcentra zal duren. Het is een open ticket, afhankelijk van de snelheid waarmee de papierwinkel geregeld is die terugkeer mogelijk maakt. Dat maakt de detentie psychisch extra zwaar, benadrukken mensenrechten-organisaties.

De rechter besluit doorgaans alleen de gevangenschap te beëindigen als de kans op uitzetting op termijn door de IND klein wordt geacht. De gemiddelde verblijfsduur in de vreemdelingenbewaring is twee tot drie maanden, laat het ministerie van Justitie weten. In de uitzetcentra ligt het rond de tien tot vijftien dagen. Er zijn echter ook flinke uitschieters naar boven.

Het Rijk verklaart steeds dat het verblijf, ook op de twee detentie-schepen, aan alle wettelijke eisen voldoet. Toch lijken de klachten van illegale vreemdelingen en hun advocaten niet zomaar uit de lucht gegrepen. Ook van het justitie-personeel houdt lang niet iedereen het werk in de vertrek- en uitzet-centra vol.

Zo kwam de katholieke justitiepastor Gerard Loman, die twee jaar lang geestelijke bijstand bood in detentie-centrum Zeist, vorig jaar in ernstige gewetensnood. Hij kon zich niet langer verenigen met de manier waarop wij als land met vreemde-lingen, al dan niet legaal in ons land, omgaan, schreef hij in zijn afscheidsbrief aan collega's.

Nederland sluit mensen op „alsof zij zeer gevaarlijk zijn, houdt hen maandenlang in onzekerheid om ten slotte van het ene op het andere uur velen op straat te zetten met een briefje om binnen 24 uur het land te verlaten”. Mensen verspillen kostbare jaren van hun leven achter prikkeldraad, verwijt hij de politiek.

Shahabedin Zekavati uit Iran is moegestreden. „Ik zie mezelf als een dode engel”, verklaart hij met holle ogen. De man zat in 2004 gevangen in de

uitzetcentra Zestienhoven en Schiphol-Oost. Daarna sliep Zekavati lange tijd op straat. Hij kon ondanks verwoede pogingen niet worden uitgezet.

Spionage

Iran wilde de man, die ze van spionage beschuldigde, niet meer als onderdaan erkennen. Dat bleek tijdens een vlucht onder begeleiding met de Koninklijke Marechaussee. Het nee bleef onverbidlijk, en dus moest Zekavati onder dwang van Iran terug. In Nederland werd hij weer vastgezet om uiteindelijk op straat te worden gedumpt.

Illegaal en staatloos, met in zijn hand slechts een enkeltje richting de grens. „Ze zijn volkomen ziek in hun hoofd”, roept hij aangeslagen als het over de behandeling van de bewaarders in de centra gaat. De macht steeg hun naar het hoofd: „Wij kunnen alles doen”, zeiden ze tegen me, „want jij gaat weg en komt toch niet meer terug.”

Het ging er respectloos aan toe, vertelt de Iraniër. De celmuren waren dun. Noodgedwongen ving hij daarom gesprekken in de cel naast hem op. „Daar zat een mooi Bulgaars meisje van rond de twintig.

‘s Avonds vroeg een bewaker haar of ze een telefoonkaart wilde verdienen. Daarvoor moest ze wat schoonmaakwerk doen.” Ze kon ook geld verdienen, legde de bewaker uit. „Zo’n twintig euro voor seks.”

Als het personeel iemand niet mocht, kreeg die het zwaar te verduren: „Ze kwamen op me af met de vraag waarom ik koffie op de grond had gegooid. Ik had niets gedaan”, geeft Zekavati als voorbeeld. De bewaker geloofde dat niet en toen had Zekavati niets meer in te brengen. De bewaker brulde: „Vandaag geen lichten. Jouw deur gaat dicht!”

Daar hielden de treiterijen niet mee op. „Ik heb veertien dagen achtereen in een isoleercel doorgebracht. Elke morgen haalden ze me eruit omdat ik moest douchen.” De man slikt zijn schaamte weg en wendt zijn hoofd lichtjes af: „Ze keken gewoon naar me terwijl ik naakt was. Wat een lekker kontje, een lekker, klein kontje heb jij!” doet hij de bewaker na.

Vlak voor zijn uitzetting moest de man zich op het vliegveld, midden december, weer uitkleden. Alle lichaamsholtes werden onderzocht. „Het was koud en ik kreeg helemaal niets om aan te trekken.”

Gepast geweld

Justitie heeft een negatieve uitwerking gehad op de vreemde-lingenbewing, stelt Ferdinand van Melle vast, een gepensioneerde protestantse pastor uit het grens-hospitium in Amsterdam-Zuid-Oost. „Binnen de muren van de centra is alles gericht op veiligheid. Onder het mom daarvan worden mensen kort-

gehouden.”

Het ging er volgens hem niet om de beste, meest humane opvang te regelen. Als voorbeeld noemt hij de extreem korte termijn waarop vluchtelingen worden ingelicht over hun uitzetting. „Ze krijgen vaak pas een uurtje of zelfs een half uur van tevoren te horen dat ze moeten vertrekken.” Tijd om hun spullen te pakken én afscheid te nemen is er daardoor nauwelijks. „Nu kunnen ze immers geen trammelant maken.” Regelmatig werden vluchtelingen over hun aanstaande uitzetting verteld als de anderen aan het lunchen waren, legt Van Melle uit. Wie toevallig naar buiten keek, kon dan nog een glimp van familie X opvangen. Na de lunch was de familie voor verreweg de meeste gevangenen plotseling verdwenen. „Pastor Loman noemde het de uitzetmachine”, vertelt Van Melle. „Hij is daar vervolgens zwaar op aangesproken.”

Toch gaat het er niet altijd zacht-zinnig aan toe, weet de pastor. De menselijke maat is zoek: „Een paar jaar terug werden een Chinese vrouw en haar baby uitgezet. Ze moesten van elkaar gescheiden worden want, zo zeiden de marechassees die het transport verzorgden, de vrouw kon anders dreigen haar kind iets aan te doen om uitzetting te voorkomen.” Een vrouwelijke bewaakster wilde het kind niet uit de handen van de moeder rukken. Ze kon dat niet over haar hart verkrijgen. De marechaus-see deed het uiteindelijk wel, vertelt Van Melle.

„Het was een afschuwelijk moment. De bezoekersgroepen, vrijwilligers van de kerk, stonden op dat moment buiten en zagen het tafereel. Die gingen volledig door het lint en wilden voor de transportwagenaan gaan liggen.” De directeur van het grenshospitium aan de Tafelbergweg werd in Den Haag op het matje geroepen. Niet om hoe de mensen waren behandeld, maar omdat het voorval in de publiciteit was gekomen. „De bezoekers hadden dat nooit mogen zien,, kreeg hij te horen.

Van Melle, die op de hoogte was van de uitzetting en zelf de bezoekers-groepen had gewaarschuwd, vindt dat hypocriet. Nederlanders mogen dat best weten. De pastor kreeg te verstaan dat als hij nog een keer zo'n stunt zou uithalen, hem de toegang tot de inrichting werd ontzegd.

Brandgevaar

Alles in het grenshospitium, dat inmiddels is gesloten wegens brandgevaar, moest ordelijk verlopen, vertelt de pastor: „Door bezuinigingen werd steeds meer gebruik gemaakt van cameratoezicht. Daarmee creëer je afstand. Wie heeft op den duur nog iets met de vast-gezette vluchtelingen als je ze zelden spreekt?”

Geregeld beklagden de vluchtelingen zich bij Van Melle over de botte manier waarop ze waren behandeld. „Ik wil de bal niet alleen bij de bewaarders en het management neerleggen.” Het beleid wordt in Den Haag gemaakt, zegt hij.

Het personeel van DJI moet sinds enkele jaren multi-inzetbaar zijn. Een bewaarder moet, kort gezegd, in een gevangenis maar ook in de vreemdelingenbewaring kunnen werken. Ook al hebben ze voor dat laatste duidelijk niet gekozen, aldus Van Melle.

Verder werkten binnen de vertrek- en uitzetcentra ook mensen die vanwege een arbeidsconflict waren weggepromoveerd. „Die vonden werken met onschuldige mannen, vrouwen en kinderen soms helemaal niets”, aldus de pastor. Andere bewaarders kenden juist veel respect, maar er zaten ook lui bij die tuk waren op een vechtpartij: „Die hadden bepaald geen hekel aan het gebruik van ‘gepast geweld’.”

Personeel hield elkaar ook in de tang om vooral niet te sociaal te worden. „Persoonlijke betrokkenheid werd van hogerhand met wantrouwen gezien. Dat was ook het cultuurtje. Je moest geen socio worden.”

Van Melle weet na tien jaar één ding heel zeker: de behuizing van vreemdelingen in Nederland is totaal niet zorgvuldig of rechtvaardig te noemen: „Het is bij de beesten af. Vooral op de boten.” De Tafelberg-weg was nog een gunstige uitzondering, maar op Zestienhoven of op Schiphol-Oost staan ze in lucht-kooien, hekelt hij. Is het dan nog gek dat mensen op termijn als dieren worden behandeld? Hij blijft even stil. „Het is om ons rot te schamen.”

Reactie ministerie van Justitie

„De uitgangspunten voor de vreemdelingenbewaring zijn een menswaardige, maar sobere opvang, waarbij de voorbereiding op het vertrek uit Nederland centraal staat. Vreemdelingen kunnen met klachten over hun behandeling altijd terecht bij een onafhankelijke commissie van toezicht, die aan elke inrichting

is verbonden. Naar aanleiding van eerdere berichtgeving in de media over vermeende misstanden op de detentieboten in Rotterdam heeft de Inspectie voor Sanctietoepassing, in samenwerking met de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming, dit voorjaar een onderzoek ingesteld. De inspectie concludeerde dat er op beide locaties geen sprake is van structurele misstanden of een verstoorde relatie tussen de bewoners en de vreemdelingentoezichthouders. Alle ondervraagden gaven in het onderzoek aan dat de relatie tussen bewoners en toezichthouders getuigt van wederzijds respect.”

‘We roken mensen uit, zodat ze het land uitgaan’

Uitzetbeleid faalt

Door Koen Haegens – de Groene Amsterdammer van 22 september 2006.

De geoliede uitzetmachine waar de politiek van droomt, is in werkelijkheid een carrousel. Wat doet de overheid? Die breidt de vreemdelingenbewaring uit.

ROTTERDAM – De metaaldetector bij de ingang van uitzetcentrum Rotterdam Airport heeft er zin in deze ochtend. Al voordat mensen die voor het bezoek komen door het poortje lopen, piept het apparaat volop. Na ruim tien minuten wachten, bezittingen in een kluisje stoppen, schoenen uittrekken en riem afdoen – nog steeds gepiep – gebaart de beveiligingsmedewerker me door te lopen, zonder dat ik gefouilleerd word. Een jong, Turkssprekend gezin moet dezelfde procedure volgen. Het eerste kwartier van hun bezoek zijn ze al kwijt. Een van de twee jongetjes heeft een uit rood papier geknipt hart bij zich, met een tekening en wat gekrabbel erop. ‘Dat mag niet, die moet u hier laten’, gebiedt de *security* vanachter het glas bij de receptie. De vader kijkt ongelovig, maar de beveiliging houdt vol. ‘Helaas meneer, regels zijn

regels, er mag niets mee naar binnen, behalve wat kleingeld.’ De man wappert rood aanlopend met het knutselwerkje. ‘Maar het is van papier, kijk maar!’ ‘Sorry, maar dat zijn de regels. Die moeten wij nu eenmaal uitvoeren.’

Rotterdam Airport, ofwel Zestienhoven, is een van de twee Nederlandse uitzetcentra, samen met het beruchte complex bij Schiphol. De bewoners van de onopvallende hangar met aanbouw op enkele honderden meters afstand van de Rotterdamse luchthaven zitten officieel in vreemdelingenbewaring. Hoewel velen van hen nergens voor veroordeeld zijn, wordt deze groep volgens een vorige week verschenen onderzoek van de Universiteit van Tilburg slechter behandeld dan ‘normale’ gevangenen. Het begint al met de hap-snap-huisvesting. De in

de hangar gevestigde verblijfsunits hebben geen directe toegang tot daglicht en buitenlucht, aldus een rapport uit 2004 van de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Aan het einde van de gang van elke verblijfsunit bevindt zich een kleine kooi, om te luchten. In de vrouwenvleugel zijn de cellen open tot negen uur 's avonds, in de mannenvleugels gaan de deuren al om vijf uur 's middags dicht. Een kostprijsoverweging naar eigen zeggen. Een volwaardig activiteitenprogramma is er niet. Bewoners van het sobere, maar voor de rest op het oog redelijk nette centrum klagen op de eerste plaats over de verveling.

Het was dan ook de bedoeling dat mensen hier slechts enkele dagen zouden verblijven. Volgens de *factsheet* 'Terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere vreemdelingen' heeft een uitzetcentrum de taak 'uitgeprocedeerde asielzoekers en illegale vreemdelingen op korte termijn uit te zetten naar hun land van herkomst'. De uitzetcentra vormen het sluitstuk van de gestroomlijnde uitzetmachine die minister Verdonk van Vreemdelingenzaken en Integratie bij haar aantreden voor ogen stond. Via een nauwsluitende keten van vertrekcentra, uitzetcentra en vreemdelingengevangenen moest het uitzetten van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere illegale vreemdelingen nu eindelijk eens daadkrachtig ter hand genomen worden.

Dat is niet gelukt. Justitie laat weten dat de gemiddelde verblijfsduur in het uitzetcentrum op dit moment vijftien dagen bedraagt, met uitschieters tot ver daarboven. In de totale vreemdelingenbewaring – behalve de uitzetcentra ook diverse gevangenen – zitten mensen gemiddeld een kleine drie maanden vast. Alles bij elkaar ging het halverwege 2005 om 2348 vreemdelingen, zo bleek uit antwoorden van minister Verdonk op kamervragen. Maar de overheid stelt de cijfers over de verblijfsduur nog te rooskleurig voor, denkt professor Anton van Kalmthout van de Universiteit van Tilburg. 'Als een vreemdeling bijvoorbeeld tachtig dagen in de Tilburgse penitentiare inrichting was en tien dagen in Zestienhoven, dan wordt gezegd dat hij gemiddeld 45 dagen vast zat. Maar dat klopt natuurlijk niet, zo iemand heeft negentig dagen in vreemdelingenbewaring gezeten.'

Woordvoerder Arnold Strijbis van het ministerie van Justitie wijt de uitschieters aan het gedrag van de vreemdelingen zelf. Zo zorgt het starten van nieuwe procedures voor vertraging. Critici wijzen erop dat veel vreemdelingen niet uitgezet kunnen worden. Nog los van de politieke en economische situatie in het land van herkomst, geven overheden in veel gevallen niet de benodigde papieren af. In de praktijk blijkt het onderscheid tussen niet terug kunnen en niet terug willen daarom vaag. Het resultaat is in ieder

geval hetzelfde: de uitzetmachine verwordt tot uitzetcarrousel.

Samm Petterson, een Liberiaan, vertelt tijdens het bezoek dat hij gevaar loopt in zijn eigen land. Hij wil niet weg uit Nederland. Tot twee keer toe werd hij uitgezet én kwam hij weer terug op Zestienhoven; het land van aankomst accepteerde hem niet. Hij zou een andere nationaliteit hebben.

Een ander voorbeeld van wat cynisch een ‘draaideurvremdeling’ genoemd zou kunnen worden, is Tresor Nzila. Hij maakt al meer dan een jaar lang een onvrijwillige rondgang langs de diverse centra voor vreemdelingenbewing. Zo is hij volgens een kennis vanuit het uitzetcentrum op Zestienhoven, waarschijnlijk via de vreemdelingenbewing in Roermond, naar een van de bajesboten in Rotterdam gegaan, om vervolgens terug te keren naar Zestienhoven. Zijn nieuwe advocate, mr. Martens, deelt mee dat hij inmiddels ook dat centrum weer heeft moeten verruilen voor de bewing in Zeist. Martens wijt de detentietournee van Nzila aan diens vorige advocaat. Die zou er een potje van hebben gemaakt. Het is volgens haar ook een beetje de schuld van de cliënt zelf, die eerder niet meewerkte aan zijn uitzetting. ‘Hij komt uit Angola, maar de IND meende naar aanleiding van een taaltest dat hij uit Kongo kwam. Op de vliegtuigtrap heeft hij zich tegen uitzetting naar dat land verzet, vervolgens heb ik de

zaak ter hand genomen.’ Inmiddels werkt Nzila – verstandig geworden dan wel murw geslagen door het gesleep – mee aan vrijwillige terugkeer naar Angola.

Ook Van Kalmthout is op de hoogte van de problematiek. ‘Na de Schipholbrand werden mensen naar de boten in Rotterdam verplaatst. Van daaruit kwamen sommigen in Tilburg terecht, vervolgens in Zeist en daarna weer ergens anders.’ Op de vraag naar cijfers over het percentage geslaagde uitzettingen heeft justitie niet direct een antwoord paraat. Van Kalmthout durft op basis van eerder onderzoek wel een schatting te maken. ‘Het percentage vreemdelingen dat uitgezet wordt, is gedaald van vijftig procent naar onder de veertig procent. Velen komen ook nog eens terug.’ De kosten van dit falende beleid zijn enorm. ‘We hebben het uitgerekend op basis van cijfers voor de bewingen in Tilburg en Ter Apel en kwamen uit op veertigduizend euro voor iedere geslaagde uitzetting. Het is toch wonderlijk dat zo’n enorm geldbedrag niet effectiever en humaner besteed kan worden.’

Niet alleen blijven resultaten achterwege, ook het onderscheid tussen de verschillende onderdelen van de uitzetketen vervaagt. Vreemdelingenbewingen, bajesboten of uitzetcentra, Van Kalmthout denkt dat het vaak toeval is waar iemand terecht komt. De verwording van het uitzetbeleid is

ook volgens een voormalig medewerker van Zestienhoven, die niet met zijn naam in de krant wil, een feit. 'Als je met personen daar spreekt, zie je hoe lang ze in verschillende centra hebben gezeten: de boot, Tilburg, Ter Apel. Het is geen geschreven wet, maar het werkt zo dat als iemand na zes maanden Zestienhoven nog steeds niet uitzetbaar is, hij of zij teruggaat naar een ander centrum voor vreemdelingen, bijvoorbeeld Zeist. Vervolgens komt deze persoon in veel gevallen via de rechter op straat terecht. Vaak keren ze na een x aantal maanden vrijheid terug naar Zestienhoven, als ze weer tegen de lamp zijn gelopen bij een politieactie.'

Effectiviteit is niet het enige waar het aan schort bij de vreemdelingenbewing. De meeste weerstand roept het opsluiten van kinderen op. Eind vorige week zaten er in totaal twaalf kinderen in vreemdelingenbewing, maar dat aantal wisselt met de dag. Uit aan de Tweede Kamer verstrekte gegevens van de minister bleek eerder dat in 2005 en januari 2006 in totaal 48 gezinnen met kinderen (56 procent) vanuit vreemdelingenbewing waren uitgezet. Bij 38 gezinnen, maar liefst 44 procent, is in diezelfde periode de bewaring opgeheven, waarvan 21 keer op last van de rechter. Naar aanleiding van een eind vorig jaar aangenomen motie van PvdA-kamerlid Klaas de Vries heeft de minister maatregelen aangekondigd. Onder meer het alleen in bewaring

stellen van een van de ouders en een meldplicht voor de rest van het gezin wordt mogelijk. Het is daarbij aan de ouders of zij er al dan niet voor kiezen hun kinderen bij zich te houden in de gevangenis.

Een ander heikel punt, in het bijzonder bij Zestienhoven, is de zorg. De Inspectie voor de Gezondheidszorg concludeerde in maart 2004 in een vernietigend rapport dat de zorg in het uitzetcentrum 'niet goed georganiseerd is, verantwoordelijkheden zijn niet duidelijk vastgelegd en de artsenzorg is via onderaannemers op onheldere wijze geregeld'. Verpleegkundigen handelen het grootste deel van de medische klachten van gedetineerden af; over hun bevoegdheden en kundigheid bestaat geen helderheid. In psychiatrische zorg 'is tot op heden niet voorzien'. Daar is inmiddels verandering in gekomen, al omschrijft de voormalige medewerker van het uitzetcentrum de psychiatrische zorg het laatste jaar als 'erg bescheiden'. Volgens Justitiewoordvoerder Strijbis is de zorg in het uitzetcentrum gelijk aan de zorg in alle andere huizen van bewaring en gevangenis. De Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft volgens hem bij een later toezichtsbezoek mondeling wél haar tevredenheid uitgesproken.

Misschien wel het meest controversieel is de positie van de opgesloten vreemdelingen *an sich*.

Het voor lange tijd achter slot en

grendel plaatsen van niet-criminele vreemdelingen in een rechtsstaat is niet niks. Als gevolg van een wetswijziging, nodig om de werklast voor de vreemdelingenkamers terug te dringen, hoeft de overheid de rechtbank niet langer binnen drie, maar binnen 28 dagen op de hoogte te brengen van toepassing van vreemdelingenbewaring. Daarbij komt dat de rechtsbijstand voor mensen in vreemdelingenbewaring op sommige punten ernstig tekortschiet. Uit onderzoek van het Tilburgse IVA is gebleken dat slechts 38 procent van de vreemdelingen die aangaven rechtsbijstand te wensen, deze voor of tijdens het eerste gehoor kreeg. Een op de vijf vreemdelingen zag geen rechtsbijstandverlener binnen 24 uur na staandhouding. Het beeld van de vreemdelingenadvocatuur dat opdoemt uit het onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de raden voor rechtsbijstand, is bovendien niet fraai. Rechtbanken zeggen dat in veel zaken de rechtsbijstandverlener niet komt opdagen. Veel vreemdelingenrechters hebben bij de helft van alle zittingen het idee dat de advocaat niet uit een zaak haalt wat erin zit.

De situatie rond het toen nog nieuwe uitzetcentrum op Zestienhoven bracht PvdA-kamerlid Dijsselbloem eind 2003 in een radio-interview tot de uitspraak dat het erop lijkt 'dat we een soort Guantánamo Bay in Nederland aan het creëren zijn'. Maar wie denkt dat de overheid uit dit alles haar conclusies trekt, heeft

het mis. Integendeel: het aantal detentieplaatsen groeit de komende jaren flink. Zo komen er volgend jaar drie boten bij en een grote vreemdelingengevangenis in Alphen aan den Rijn. Het uitzetcentrum in Rotterdam hoopt in 2008 een uitbreiding van tweehonderd naar zeshonderd plaatsen te realiseren.

Dat het niet wil vlotten met het uitzetbeleid kan nog geweten worden aan oprecht onvermogen. Het gaat dan ook om een ontzettend taai dossier. Maar waarom iets uitbreiden wat niet werkt, duur is én inhumaan? Een mogelijke verklaring kan zijn dat de detentie niet hoeft te werken om een aantal van de beoogde doelen alsnog te halen: druk uitoefenen op gedetineerden om weg te gaan en nieuwe illegale migranten afschrikken. Justitie beschouwt de vreemdelingenbewaring zelf ook als een soort straf die gebruikt mag worden tegen mensen die niet meewerken aan hun uitzetting.

Woordvoerder Strijbis: 'Als mensen bewust en aantoonbaar niet meewerken aan uitzetting, zal de vreemdelingenkamer van de rechtbank de inbewaringstelling niet opheffen en blijft men in vreemdelingenbewaring.'

Volgens Van Kalmthout wordt in de uitzetcentra steeds minder energie gestoken in terugkeer. Hij signaleert een gevaarlijke trend waarbij het strafrechtelijke systeem en vreemdelingenbewaring steeds meer in elkaar overlopen. 'De vreemdelingen-

bewaring wordt een vergaarbak waarin we mensen uitroken, zodat ze het land uitgaan. Er is een ongelooflijk sober regime, slechter dan in gevangenissen. Laatst was er iemand in Tilburg wiens vader op sterven lag. Een zware crimineel zou dan verlof krijgen, een vreemdeling niet. En dat gebeurt vaker. De detentie duurt bovendien heel lang en er zit in principe geen grens aan. Het heeft denk ik vooral een politiek doel. Het is een onderdeel van het publiek behagende vreemdelingenbeleid. In dat kader is het trouwens merkwaardig dat het publiek nooit de resultaten van dat beleid krijgt gepresenteerd.’

De wet is daarbij niet erg duidelijk over hoe de detentie dient te worden ingezet. Volgens de Vreemdelingenwet 2000 mag het om te voorkomen dat de vreemdeling zich onttrekt aan uitzetting, op voorwaarde dat daarop concreet uitzicht bestaat. Wat dat precies inhoudt, is vaak onduidelijk. Op 13 juli 2005 beval de rechtbank de opheffing van de bewaring van een aantal Iraniërs, omdat er onvoldoende uitzicht was op uitzetting. Die uitspraak is tot nu toe een uitzondering gebleken. Het onduidelijke en volgens Van Kalmthout per inrichting wisselende regime in de vreemdelingengevangenissen werkt misbruik in de hand. Maar woordvoerder Strijbis ontkent dat de inrichtingen hun eigen spelregels bepalen. ‘De wet schrijft voor wat ze moeten en mogen.’

Nog even terug naar het bezoek

op Zestienhoven. Na afloop, bij het naar buiten gaan, loopt een piepjonge beveiligingsmedewerkster kordaat naar het jonge Turkse gezin toe. Ze pakt een paar geldbriefjes af van de man die zij bezocht hebben. ‘Geld moet bij de receptie afgegeven worden, die geven het door aan de gedetineerden. Dat zijn de huisregels.’ De vader weet niet wat hem overkomt. Boos doet hij zijn beklag, maar de bewaakster onderbreekt hem. ‘Meneer, laat u mij even uitpraten? Dit zijn nu eenmaal de regels, die moeten wij uitvoeren.’ Uiteindelijk ziet de man in dat hier met haar niet te discussiëren valt en bindt hij in. Hij biedt aan het geld alsnog bij de receptie af te geven. De medewerkster knikt instemmend. ‘Heel goed, als u daar de volgende keer aan denkt.’ Het geld geeft ze niet terug. ‘Dat zijn de huisregels, ik moet het in beslag nemen.’

‘Geloven in vreemdelingenbewaring’

Ferdinand van Melle – september 2005

Opzet.

1. Eerst iets over de terminologie: de begrippen vreemdeling, bewaring en hospitium.
2. Daarna wil ik het thema lezen als geloven in de vreemdelingenbewaring als een vraag: ja of nee? Geloof jij/ik in de vreemdelingenbewaring? Werkt dit? Is dit de weg?
3. Daarna wil ik het thema lezen als: welke vormen van geloven ontmoet je, als je als geestelijk verzorger werkt in de vreemdelingenbewaring? Welke kenmerken van religieus leven treffen je als geestelijk verzorger, als persoon, als medemens?

1. De begrippen. Vreemdeling, bewaring en hospitium.

Het begrip **vreemdeling als juridisch begrip**. Een vreemdeling, zo zegt de Vreemdelingenwet, is iemand die geen Nederlands paspoort bezit. En omdat Nederland maar een klein landje is en er miljarden aardbewoners zijn alle aardbewoners minus 15 miljoen, vreemdelingen. Een niet onaanzienlijk aantal. Waar wij nu over zullen spreken zijn die vreemdelingen die de toegang tot Nederland is geweigerd, via artikel 6 “de om verschillende redenen tot Nederland geweigerde toegang” of artikel 59 “hen dat Nederland moeten verlaten wegens onrechtmatig verblijf”, dit vastgelegd in de nieuwe VW 2001. De

detentie van mensen die onder deze artikelen worden vastgehouden heeft ten doel voorwaarden te scheppen tot uitzetting. Er is geen strafzaak, het gaat hier dan ook niet om strafrecht, maar om bestuursrecht. Het betreft momenteel al meer dan 10% van het aantal gedetineerden in Nederland, tussen de 1500 en 2000 personen. Deze term vreemdeling is overigens langzaam in de wetgeving geslopen. In de omvattende studie van Corrie Berghuis over het Nederlandse toelatingsbeleid tussen ‘45 en ‘56 wordt vanuit de overheid steeds gesproken over vluchtelingen of Displaced Persons, (DP’s) vaak door elkaar heen gebruikt. Het is de tijd van het ontstaan van het Vluchtelingenverdrag van Genève uit 1951, dat vandaag nog steeds geldt. De term vreemdeling komt al eerder voor: het Vreemdelingenreglement is van 1918. Van meet af is er strijd tussen de Kon. Marechaussee als grenspolitie enerzijds en het Ministerie van Justitie anderzijds wie hierover moet gaan. Het MvJ wint in 1956, rond de enorme instroom van Hongaarse vluchtelingen. Dan komt alles wat met vreemdelingen, vluchtelingen, geïnterneerden, DP (niet te verwarren met depo, of toch wel?) te maken heeft onder beslag van het MvJ. Waarom ik hier even uitweid is om de impact van het woord vreemde-

ling. De uitstraling van het begrip vreemdeling in officiële publicaties is anders dan het begrip vluchteling. Dat begrip geeft immers aan dat en waarom iemand van zijn woonplek is weggegaan. Het begrip vreemdeling klinkt afwerend en vol afstand, vreemd is niet vertrouwd, als een vreemde eend, een pottenkijker, iemand die niet 'als wij' is. Ik denk dat de uitstraling van begrippen een eigen boodschap uitzendt, bewust of onbewust. Vreemdelingen? Pas maar op! Hoe harder je over vreemdelingen praat hoe harder je hart wordt.

Nu wil ik het begrip **vreemdeling** **bezien vanuit de religieuze traditie** van waaruit ik stam, de christelijke traditie op haar beurt gestoeld en ontsprongen uit het jodendom. In de bijbel, (maar ook in de heilige Koran) gaat het heel vaak over vreemdelingen. De vader van de drie grote religies Abraham is de eerste die hoort dat God het woord vreemdeling in de mond neemt (Gen.15). God belooft hem nakomelingen die echter vreemdelingen zullen zijn in een vreemd land. Bij de belofte op leven met toekomst behoort dus vreemdelingschap. Zonder kan niet. Het heeft diepe zin dat dit woord in het hart van de belofte staat. Om Abrahams spoor kan ik niet heen. Ook in de wetgevende bijbelboeken is voortdurend aandacht voor de vreemdeling (wees en weduwe en ontheemde doet hij wonen op Zijn erf. ps.146) Vreemdelingen, rechteloos omdat ze geen geboorterecht hebben, mogen niet worden buitengesloten. Zij zijn

kinderen Gods. Vreemdelingen mag je niet onderdrukken, maar behandel hen als mensen van het eigen volk. Het gaat dan niet alleen om een paar verdwaalde enkelingen maar ook om omvangrijke familiegroepen verdreven door hongersnood of geweld. "Hebben lief als jezelf want jullie zijn zélf vreemdelingen geweest in Egypte, ik ben de Heer jullie God" (Leviticus 19,34) Misschien zegt u: dat klinkt allemaal erg mooi maar dat was toch wel even een andere tijd? En nu is toch veel massaler, en er zijn toch ook mensen die parasiteren op onze samenleving? Inderdaad dat kan ook, en in de bijbel komt dat soort vreemdelingschap ook aan de orde. Vreemdelingen die slechte bedoelingen hebben, indringers, met gevaarlijke plannen. Wonderlijk genoeg, (ik zei bijna vreemd genoeg) is het Hebreeuwse woord daarvoor: iemand die zichzelf tot vreemdeling is, die zichzelf daarom is gaan haten, slachtoffer van zijn eigen haat, zijn eigen land hatend.

Dat er zo vaak in de bijbel over vreemdelingen moet worden gesproken geeft wel aan dat dit gastrecht blijkbaar niet vanzelf ging. Dat goddelijke wetgeven nodig was om de ongemakkelijke nabijheid van vreemdelingen te accepteren en een plek te geven. Tot vandaag de dag is dat appel actueel en niet alleen in de regio Midden-Oosten! Direct na zijn geboorte vluchten Jozef en Maria met hun kind naar Egypte en zij blijven daar enkele jaren als vreemdeling. En later zal hij zeggen: "Er kan een moment komen dat Ik tegen

je zeg: ik was ziek en jij hebt me bezocht, gevangen en jij hebt me niet in de steek gelaten, ik was vreemdeling en jij verleende mij onderdak!” (Mt.25) Want in elke vreemdeling kan de Messias aan het licht komen. (Levinass: juist het vreemde, het anderszijn van de ander schept ruimte voor ons menszijn)

In het GH stellen bij de kerkdienst de kerkvrijwilligers zich altijd voor en zeggen dan: ik kom hier vanuit mijn kerk om te laten weten dat we aan jullie denken en bidden voor jullie. En het steevast antwoord van de bewoners is dan: You’re welcome! Welkom. Een Engelse vert. zegt: I (Jesus) was a stranger and you welcomed me! De vreemdeling wordt ontdekt als geloofsgenoot, zuster en broeder. Ik weet wel zeker dat voor geestelijke verzorgers maar ook voor andere personeelsleden dit denken als geloofsmodel mee-resoneert in hun dagelijks werk in de vreemdelingenbewaring. En dat voor iedereen die er werkt een moment komt dat je op ongenadige wijze jezelf tegenkomt. Met vragen als: waaraan verdien ik het dat ik in een land ben geboren waar je een paspoort kan krijgen, waar geboortedocumenten zijn? Waaraan verdiende ik het naar school te kunnen in dit hoogontwikkelde land? Waaraan verdiende ik het z.g. legaal te zijn? Welk recht heb ik om tegen anderen te zeggen: sorry, jij bent nu eenmaal en voor altijd illegaal?

Bewaring, juridisch. Dan het begrip bewaring van het werkwoord bewaren.

In bewaring stellen als juridisch begrip duidt aan de detentie van een persoon, hechtenis. Je wordt ergens van verdacht en tot je eventueel wordt afgestraft, blijf je in een Huis van Bewaring. De vrijheid ontnomen, ingeperkt. Zij die de hechtenis uitvoeren zijn bewaarders. Bewaren heeft hier de connotatie van: zorgen dat ze niet weglopen, niet ontvluchten, want dat brengt het recht in gevaar en de samenleving. En naar mate zo velen in vreemdelingenbewaring terechtkomen die toch niet uitgezet kunnen worden moeten we alert zijn dat deze Bewaring langzaam en glijdend gaat schuiven in de richting van een ander doel: afschrikking. De indruk wordt hoe langer hoe sterker dat Vreemdelingenrecht en zelfs de Raad van State een overdosis krediet geven aan de overwegingen van de IND. Waardoor de bewaring soms tot meer dan een jaar kan worden gerekt. Het nieuwe doel lijkt: we zullen die vreemdelingen zó afschrikken, dat ze het wel uit hun hoofd laten ooit nog weer in dit land te komen. Welnu, dat lukt. Ik kan u zeggen dat heel wat mensen in bewaring zoveel haat tegen dit land hebben opgebouwd dat ze zij zo Al Qaida-lid kunnen worden.

Bewaring, vanuit religieuze traditie. Een totaal ander zicht. Kijkend naar de joods-christelijke traditie valt het direct op dat het woord bewaren een prominente

plaats heeft in wat God doet met mensen. ‘De Heer is mijn bewaarder’ (ps.121) Nee, geen cipier! Gods bewaring houdt juist in: bescherming tegen het kwaad, je kunt je toevlucht tot hem nemen als je in gevaar bent, hij behoedt je, Waarom? Omdat hij je kostbaar vindt, de moeite waard om te bewaren en niet weg te gooien. Dat is de basis van menselijk zelfrespect. Wat God ook heel belangrijk vindt is dat je zijn leefregels, de geboden, bewaart, dwz dat je ze doet. Niet dat je ze in een doos stopt en opsluit, maar ze praktiseert. Bewaren betekent dus heel actief ermee omgaan.

Ook hier, u begrijpt, de connotatie van de juridische “bewaring” is totaal anders dan vanuit een gelovige traditie. En weer zeg ik: geestelijk verzorgers in de vreemdelingenbewaring zullen bij dit woord bewaring mee horen klinken het aspect: bescherming, ik zie je, ik gooi je niet weg, voor mij ben jij geen nummer.

Het woord **hospitium**. Tilburg kent het niet, maar Amsterdam (nog) wel, speciaal voor mensen op artikel 6 aangehouden omdat ze Nederland niet in mogen. Een grenshospitium. Ook aangeduid als grenslogies, sinds 1992.

Ook hier een merkwaardig, zo niet suggestief woordgebruik. Hospitium is een term uit de christelijke traditie. Het gaat om mensen die op reis zijn. Naar een pelgrimsoord. Rome, Santiago de Compostela. Onderweg moet de pelgrim overnachten. Hospitia waren dan van oudsher de

gastvrije ruimten bij kloosters waar mensen konden overnachten op weg naar hun bedevaartsbestemming. Welnu, zijn de bewoners van een grenshospitium dat ook? Allerminst. Zij zijn op weg. Hopen op een betere bestemming. En nu worden ze opgesloten, weliswaar met voorzieningen, maar door officiële Nederlandse instanties zal getracht worden hen uit te zetten. De weg terug. Als dat de IND tenminste lukt. En voor de uitgezette vreemdeling een realiteit dat hij/zij hoogstwaarschijnlijk levenslang in de schuld staat, afgezien van de schaamte. Ook hier dat verhullend taalgebruik.

De tijd laat niet toe in te gaan op even beladen begrippen als: asiel, vluchteling, deportatie, verwijdering, illegaal, bijzondere voorziening.

2. Geloven in de Vreemdelingenbewaring.

Ik noemde het al, het thema vanmiddag is op twee manieren te stellen. Geloof jij in de vreemdelingenbewaring? Heb je daar vertrouwen in? En daarnaast: wat betekent geloven voor mensen die in vreemdelingenbewaring zijn. Op die eerste vraag wil ik kort ingaan.

In de nu en dan als een strovuurtje even oploeiende maatschappelijke discussie over vreemdelingenbewaring komen drie vragen telkens terug: 1. Is deze vorm van detentie legitiem, zonder dat er van een crimineel feit sprake is? 2. Is er effect van de maatregel in relatie tot de povere uitzettingcijfers? En 3:

relatie tussen asielrecht en migratierecht en het daarmee verbonden vraagstuk van de illegaliteit. Alle drie vragen komen meer en meer in relatie met Europese wetgeving en asielbeleid. De vraag is gerechtvaardigd: gelooft de overheid er zélf in? De tekenen wijzen er m.i. op dat de overheid door de feiten gedwongen meer en meer is gaan beseffen dat vreemdelingenbewaring ter fine van uitzetting slechts zeer gedeeltelijk werkelijk tot uitzetting leidt. De getallen circuleren al jaren rond de 50% van degenen die vastgezet zijn. De laatste getallen wijzen zelfs naar 60%. Dat houdt in dat met veel moeite en geld wordt uitgezet, maar dat een even groot aantal mensen, mannen vrouwen en kinderen zonder middelen van bestaan, zonder ziekteverzekering, zonder behuizing op straat wordt gezet, geklinkerd. (Het correctieprogramma van Windows XP kende klinkeren niet, als alternatief voor *geklinkerd* werd gegeven: *gekleineerd*; toch mooi, een dergelijk programma!) Het effect van klinkeren is precies het omgekeerde van wat de overheid wil: deze mensen komen vaak in illegaliteit terecht en kunnen als niemand hen bijstaat als vanzelf gedreven worden naar de criminele wereld van prostitutie, drugs en misdaad. Proberen zij in een ander land te komen (waartoe ze binnen 24 uur worden opgeroepen) dan wacht hen bij aanhouding de weg terug naar het vorige land. Zo ontstaat er in Europa een dagelijks groeiend leger van mensen die levenslang in

een troosteloze carroussel terecht komen als statenloze illegaal. Aangezien de IND de door hen als vals bestempelde papieren niet meer teruggeeft verdwijnen velen zonder enige legitimatie op straat. Het lijkt erop dat de overheid hier de ogen voor gesloten houdt, ondanks alle gespierde taal van hoog uit het ministerie.

Om bovengenoemde en financiële redenen heeft men nu besloten om de vreemdelingen weg te halen bij het gevangeniswezen, 'Het is beter om deze groep te plaatsen bij de Directie Bijzondere Voorzieningen, zij werken op een andere manier en tevens is het goedkoper', lees ik in een rapport.

Wat we nu zien is dat er een centralisatie gaat komen voor alle vreemdelingen op een groot op te zetten locatie in Alphen aan de Rijn, en/of mogelijk elders (maar vanwege de ondoorzichtigheid van de besluitvorming is veel pas op het laatste moment bekend) voor zowel art. 6 als 59. Door deze centralisatie dreigen nieuwe gevaren voor de te bewaren vreemdelingen.

Deze centralisatie zou n.l. kunnen betekenen dat de bijz. positie van het GH met opgebouwde faciliteiten komt te vervallen, dat mannen, vrouwen en ouders met kinderen op die ene plek komen te zitten, dat tal van projecten die in verschillende inrichtingen uit het werkveld zijn opgebouwd, zoals in Tilburg om terugkeer te verbeteren met beroeps-ondersteuning en in het GH de vormingslessen, alfabetisering en schooltje voor kinderen weer dreigen

te verdwijnen. De nieuwe inrichtingen vallend onder de TDBV (Tijdelijke Directie Bijzondere Voorzieningen) als Detentiecentrum Zeist, Uitzetcentra Schiphol en Zestienhoven, de (tijdelijke?) ingebruikneming van detentieboten in Rotterdam en andere plaatsen roepen fundamentele vragen op waar het betreft de grondrechten van de gedetineerden. Het in dienst nemen van particuliere beveiligingsbedrijven met personeel zonder enige ervaring in het begeleiden van vreemdelingen, zoals officieel het personeel in het GH nog heet, is een logisch gevolg van dit denken. Door het verplaatsen van groepen gedetineerde mensen wordt de angst vergroot en onzekerheid aangewakkerd. ‘Wij horen geen klachten van de bewoners’, zegt een directeur van Zestienhoven in een interview. Ik denk dat dit het logische gevolg van het systeem is: angst wordt gevoed, hoe vriendelijk ook geformuleerd in een menselijk jasje. In beklag gaan, het recht van iedere gedetineerde, komt weinig voor. Die drempel ligt voor velen te hoog; zij durven dat in de regel niet, uit angst snel te worden uitgezet.

3. Welke soorten van geloof, welke karaktertrekken van gelovig leven en denken tref je aan bij vreemdelingen die in bewaring zijn?

Vanaf het begin van het christendom hebben mensen zich afgevraagd: wat geloven we eigenlijk? Zo ontstond al in de tweede eeuw na Chr. een belijdenis, gegroeid uit wat mensen als

geloofsvertrouwen zeiden voordat ze werden gedoopt. En in de vijfde eeuw is dat vastgelegd als de XII artikelen des geloofs. Men noemde deze uit dooppraktijk ontstane belijdenis het Apostolicum, de apostolische geloofsbelijdenis, en wel met 12 artikelen.

Belijdenisartikelen zijn dode dingen als ze niet worden geleefd door mensen. En dat heeft mij tot vandaag persoonlijk diep geraakt, getroffen en geïnspireerd dat zoveel mensen in deze vorm van detentie een dergelijk springlevend geloofsvertrouwen hebben en gesettelde en tot op het bot geseclariseerde middle-class westerlingen een spiegel voorhouden.

Ik heb geprobeerd, naar de oude traditie van de ‘XII artikelen des geloofs’, 12 bouwstenen van vertrouwen te formuleren.

En die bouwstenen zijn voor mij even zovele eretekenen aan al die mensen die ik in de loop van die jaren heb mogen ontmoeten in deze vorm van ‘treeplankpastoraat’ en ‘walking ministry’ waarbij elke ontmoeting de laatste kan zijn en alle franje wegvalt in het benoemen waarom het gaat.

Met hen is gebeden en gezwegen, gezongen en aangeraakt, gezegend en gedoopt, bevrijdend gelachen en soms ook gehuild, gedanst en geknield.

Ik noem de artikelen in de eerste persoon enkelvoud, (zoals ook het apostolicum ik geloof...)

1.Hopen. Mijn leven is in Gods hand. It’s in the hand of God. Ik

twijfel niet aan zijn bestaan. Ik vraag niet: waar is God om mij te helpen, is hij afwezig? Bestaat hij wel? Als hij verborgen is, dan kijk ik niet goed. Mijn hoop houdt mij levend.

2. Danken. Dat staat bovenaan, dan pas vragen. Mijn dank is groter dan mijn angst voor wat me te wachten staat. Ik heb geleerd wat me ook overkomt en dat is al veel geweest, doden om me heen, verlies van schamele eigendommen, verlies van moedergrond en vaderland, dat ik toch eerst dank dat ik nog leef.

3. Zoeken. God heeft een bedoeling met wat mij overkomt. There is a reason. Ik zie dat nu nog niet, maar al biddend en zingend zoek ik een volgende stap. Misschien straft hij me voor wat ik fout deed. Misschien heeft hij een ander plan met me. Wil hij me nog nederiger maken? Wil hij me iets duidelijk maken maar ik zie het nog niet? Kan mijn pijn een manier zijn me dicht bij hem te voelen?

4. Lezen. Ik wil lezen in Gods boek. Dat helpt mij, troost mij, maakt me altijd rustig. Soms begrijp ik het niet, maar ik voel iets van de *awe*, het ontzagwekkende. Het is zuivere taal. Ook al kan ik niet lezen, dan kijk ik naar de bladzijden vol letters. Ook dat helpt. Bijbel, Koran op de cellen.

5. Dulden. Mijn boosheid kan me vernietigen. Mij woede keert zich tegen mij. Of slaat naar buiten. Ik moet leren geduld te hebben. Keer op keer op keer op keer. Er zijn Goddank symbolen die mij helpen in die eenzame strijd: crucifix, rozenkrans, reukwater, plaatjes, teksten, een bloem.

6. Vasten. Ik vast regelmatig om mijn lichaam te oefenen dicht bij God te zijn. Het maakt me schoon. Ik kan nee zeggen. De taal van mijn lijf zegt me dan: God is dichtbij. Door te vasten ben ik solidair met al die miljoenen armen voor wie een lege maag dagelijkse realiteit is.

7. Bidden. Ik bid dagelijks meerdere keren. Rituele gebeden, psalmgebeden, 's morgens en 's avonds. Het liefst samen met anderen en in de kerk/ gebedsruimte. Ik kan de pastor ook vragen om een speciale blessing, een zegen, een persoonlijke na een strong prayer. De aanraking doet me goed. Het is of God me aanraakt.

8. Dromen. God kan mij komen opzoeken in mijn dromen. Akelige dingen komen terug in mijn dromen, nachtmerries, maar ook daarin kan soms een boodschap komen. En er zijn ook mooie dingen, ik ben weer vrij, ik beleef de liefde, ik zie mijn dode ouders terug. De pastor helpt bij de uitleg.

9. Zingen. Als ik analfabeet ben ken ik duizend liederen uit mijn hoofd, als ik kan lezen vijfhonderd. Al zingend word ik iemand en kom bij mijzelf thuis. Dat zingen geeft me kracht, gevoegd bij het oerritme van drums en instemmen van anderen word ik weer wie God wil dat ik ben. Het samen zingen helpt mij me één familie te voelen nu ik alleen ben.

10. Vechten. Ik moet voortdurend vechten. Op mijn hoede zijn. Voor de IND, voor personeel, zelfs voor mijn advocaat (als ik hem/haar al te spreken krijg) voor medebewoners. Vechten moet ik tegen het systeem, tegen kwade machten, die vooral 's

nachts komen. Als ik slaap ben ik kwetsbaar. Satan is actief. 's Nachts bidden helpt; zingen ook, daar is de duivel bang voor. En een bijbel onder mijn kussen schenkt me door het kussen heen goede gedachten.

11.Zwijgen. Ik heb recht op mijn geheim, om te overleven word ik gedwongen die werkelijkheid te verwoorden die mijn overlevingskans vergroot. Ik voel me daar soms heel ongelukkig onder en onzeker en ontrouw naar mezelf, maar ik moet wel.

12.Samenvoelen. Ik voel me één met zusters en broeders medegelovigen uit dit vreemde Nederland, die mij opzoeken of kerkdiensten bijwonen als vrijwilligers of als geestelijken en voor wie ik achting heb. Ik merk aan hen dat zij ook veel aan mij beleven. Hun aanwezigheid alleen al geeft mij hoop.

Ik vertrouw erop dat zij me, als ik op straat wordt gezet, ook nog een stapje verder kunnen helpen.

Ik moet eindigen en doe dat in één omvattende zin. De vreemdelingenbewaring heeft m.i. haar geloofwaardigheid verloren, ik geloof er niet in. Maar ik heb wel geloof en vertrouwen in die mensen die in de vreemdelingenbewaring zijn terechtgekomen. Dat er voor hen en allen die met hen werken, een menswaardige toekomst mag zijn.

Ferdinand van Melle - September 2005 - Prot. Geestelijk Verzorger Grenshospitium Amsterdam

‘Wij staan weliswaar aan de andere kant van het hek’

Fragment uit een interview met Sigismund Verheij, een trouw
Behalve het bezoeken doe ik ook mee aan de maandelijkse wakes voor de poort van de Toren. Dat is belangrijk voor me, omdat ik ook dan weer samen met anderen naar buiten toe tot uitdrukking kan brengen: ‘hier klopt iets niet’. Ik ben blij dat het wakes zijn en geen demonstraties. Uit deze wakes blijkt toch wel dat we niet gelukkig zijn met het systeem, zonder dat we heel luidruchtig onze opvattingen etaleren. Want daar gaat het mij niet om. Ik wil ‘onze mensen’, de gevangenen, duidelijk maken ‘wij staan weliswaar aan de andere kant van het hek, maar wij zien jullie daar zitten en jullie zien ons en we hebben iets met elkaar. Op gezette tijden houden we elkaar in het oog.’ En dat een beetje in een sfeer van gebed en stiltemomenten.
In het algemeen houd ik niet van demonstreren, in de zin van roepen ‘jullie zijn fout’. Maar toch wil ik wel met anderen samen laten horen ‘dit asielbeleid vind ik inhumain’. Zodoende ben ik blij met die wakes. Met protesteren bereik je vaak het tegendeel. Als je samen je machteloosheid uitdrukt in zwijgen of in bidden of in liederen en rituelen dan ontstaat er een bepaalde fundamentele verbondenheid die de tegenstelling tussen ons en de mensen die verantwoordelijk zijn voor het opsluiten van vreemde-

bezoeker van de vreemdelingen in de gevangenis; 2003.

lingen wat minder zwaar maakt. Dat is iets wat ik van Franciscus geleerd heb.

Als Franciscaanse broeder krijgen wij de opdracht om door de wereld te gaan zonder ruzie te maken, een grote mond op te zetten, of te discussiëren, maar om ons vredelievend en mild en bescheiden op te stellen. En dan staat er in onze regel ‘en zij (de Franciscaanse broeders) zullen geen paard rijden’. Ik heb altijd gedacht dat het ging om een vervoermiddel, maar het gaat over ‘niet hoog te paard’ te zitten, zoals een ridder of zoals de ME met de pantserwagen. En dan staat er ‘behalve als ziekte hen dwingt’. Dat wil zeggen als je in nood bent, want dan kom je in je behoefte en dat is de manier waarop wij mensen elkaar kunnen ontmoeten, in onze behoefte. Dan zijn we ongewapend. Dan kunnen we samen gaan zoeken. Als ik naar jou toekom en ik weet het allemaal heel goed, dan imponeer ik jou en dat vind je niet leuk. En als jij mij tegensprekt, omdat jij het ook zo goed weet, dan zitten we te bekvechten. Zo gaat het alsmaar en zo doe ik ook, natuurlijk. Maar dan lees ik bij Franciscus ‘het gaat er niet om veel te weten’. Dat is die ‘armoede’. We moeten zo weinig mogelijk hebben, want dat bezit geeft alleen maar schijn-veiligheid. Wij zijn fundamenteel behoeftige

mensen over en weer. We hebben elkaar hartstikke hard nodig. Als je dat beseft, dan krijg je een andere benadering. Dat vind ik zo leuk als ik op zo'n bezoekavond daar zit. Wij zijn dan wel de welwillende bezoekers en zij zitten vast. Maar als we duidelijk kunnen maken 'ik ben het met dit systeem ook niet eens' en 'ik weet ook niet wat ik tegen jou daarover moet zeggen'; 'ik weet niet eens hoe ik nou met jou aan de praat moet komen', als ik dat uitstraal, dan ontstaat er opeens veel meer contact. Vanuit een gedeeld niet-zo-goed-weten en niet-zo-goed-kunnen. Maar we zien elkaar wèl staan.

Ik voorzie dat het gevangenhouden van vreemdelingen zonder papieren binnen afzienbare tijd niet stopt. Want deze kwestie zit ook internationaal vast. Het is dus voorlopig een onoplosbaar probleem. En als het niet asielzoekers zijn die in de knel zitten, dan zijn het wel andere mensen. Er zijn altijd categorieën van mensen die niet in aanzien zijn, niet gezien zijn, er niet mogen zijn, naar wie geroepen wordt: 'oprotten', 'je eigen schuld', 'wie wil werken, kan werken' enzovoort. Laten we gewoon doorgaan met bezoeken.

***VREEM
DELING
EN-
DETENT
IE***

Nederlands
Dagblad
de Groene
Ferdinand van
Melle
Sigismund Verheij

achtergrondin-
formatie

[www.schipholwake
s.nl](http://www.schipholwake
s.nl)

Amsterdam Catholic
Worker, Postbus 22 141,
1000 CC Amsterdam;
telefoon 020 6969 899, 020
699 8996

Inhoud:

‘Vreemdelingenbewaring mist menselijke maat’

Floor Ligtvoet – Nederlands
Dagblad

Postbus 22 141, 1000 CC
Amsterdam;
telefoon 020 6969 899, 020 699
8996

www.schipholwake.nl

Uitzetbeleid faalt

Koen Haegens – de Groene
Amsterdammer

pagina 6

‘Geloven in vreemdelingenbewaring’

Ferdinand van Melle

pagina 12

‘Wij staan weliswaar aan de andere kant van het hek’

Sigismund Verheij

pagina 20